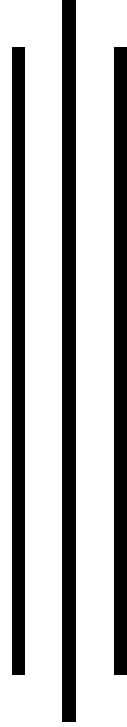

प्रदेश नं. ५, प्रदेश जलश्रोत तथा उजा
नीति, २०७५

प्रदेश सरकार
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय
प्रदेश नं. ५
बुटवल, नेपाल

प्रदेश नं. ५, जलश्रोत नीति, २०७५

पृष्ठभूमी :

नेपालको संविधानले जलश्रोतलाई प्रमुख प्राकृतिक स्रोतको रूपमा स्वीकार गरेको छ । उपलब्ध जलश्रोतको दिगो उपयोग, संरक्षण, व्यवस्थापन, विकास र अन्तरपुस्ता समन्यायको मान्यतालाई आत्मसाथ गरी प्रत्येक नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने एवं खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हकलाई सुनिश्चित गरी प्रदेशमा जलश्रोतको दिगो विकास र व्यवस्थापनको लागि भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयबाट तयार भई प्रदेश सरकारद्वारा 'प्रदेश नं ५, जलश्रोत नीति, २०७५' जारी गराएको छ ।

लक्ष्य :

- बाढी पाँहरो तथा खडेरीबाट हुने प्रांतिक प्रभावको न्यूनीकरण तथा पयास सिंचाइ सुविधाको माध्यमबाट कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गरी खाद्य सुरक्षा ।
- ग्राह्य तथा धार्मिक-सांस्कृतिक लगायतका सामाजिक प्रयोग तथा वातावरणीय प्रयोजनका लागि पयास मात्रामा स्वच्छ पानीको उपलब्धता ।
- प्रदेशमा उजा आपूर्ति माफत औद्योगिक तथा पयटन पवर्द्धन गरी आय आजनमा वृद्धि ।

१. प्रदेश जलश्रोत नीतिका उद्देश्यहरू :

- १.१. जलश्रोतबाट अधिकतम लाभ हासिल हुने गरी विभिन्न उपयोग एवम् उपयोगकताबीच तथ्य र वैज्ञानिक विश्लेषणमा आधारित पारदर्शा र विधि सम्मत ढङ्गले उक्त स्रोतको बाँडफाँडको व्यवस्था मिलाउने;
- १.२. स्थान, समय र परिस्थिति अनुसार जल उपलब्धतामा हुने भिन्नतालाई समेत सम्बोधन हुने गरी आवश्यक जलश्रोतको पूर्वाधार एवम् व्यवस्थापन गन;
- १.३. जलश्रोतसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क तथा सूचनाको समन्वयात्मक प्रणालीको विकास र व्यवस्थापन गन;
- १.४. विभिन्न उपयोगको लागि गरिने जलश्रोतको विकासमा सावजनिक-निजि साझेदारी का आधारमा सहभागिता वृद्धि गन;
- १.५. जलश्रोतको दिगो विकास र व्यवस्थापनको लागि जलाधार क्षेत्र एवम् भूमिगत जलश्रोतको पुनरभरण क्षेत्र(वाटर रिचार्ज जोन) को संरक्षण गन;
- १.६. खानेपानी लगायत विभिन्न प्रयोजनको लागि पानीको आवश्यक गुणस्तर कायम गन तथा जल प्रदूषणको रोकथाम गरी सरसफाइ कायम गन;
- १.७. जलवायु परिवर्तन लगायतका कारणले हुन सक्ने अनावृष्टिबाट सिजित सुख्खा र अतिवृष्टिबाट सिजित बाढ, पाँहरोको जोखिमलाई सम्बोधन गन र त्यस्ता स्थिति को व्यवस्थापन गन;
- १.८. जलश्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धी हरेक तहका निणय प्राक्रियामा महिला तथा अल्पसंख्यक समूहको सहभागिता वृद्धि गरी लैङ्गिक तथा सामाजिक समानता कायम गन र जलश्रोतको विकास र व्यावस्थापनबाट ग्रामिण समुदायको आयआजन बढाउने;
- १.९. सम्भाव्य आयोजना क्षेत्र एवम् निमाण स्थल र सिंचित क्षेत्र संरक्षण गन;

- १.१०. जलश्रोत आयोजनाहरूबाट प्रभावित समुदायहरूको पुनर्वास एवम् पुनर्स्थापना तथा आयोजना क्षेत्र विकास लगायतका विषयहरू सम्बोधन गर्न;
- १.११. जलश्रोतको प्रभावकारी विकास र व्यवस्थापनको लागि संस्थागत सुधार गर्न;
- १.१२.

२. आधारभूत नीति :

- २.१. नेपालको संवैधानिक व्यवस्था अनुसार वातावरण संरक्षण तथा खानेपानीको लागि पानीको गुणस्तर कायम गर्न प्रार्थामकता दिइने; र स्वच्छ एवम् जिवन्त नदी प्रणाली कायम राख्न आवश्यक मात्रा र गुणस्तरको जलप्रवाह कायम गार्ने साथै प्रदूषण नियन्त्रणको लागी प्रदूषकले तिनपछ (पोलुटस मस्ट पे) भन्ने सिद्धान्त अपनाइने;
- २.२. जलश्रोतको समुचित विकास र व्यवस्थापनको लागि आयोजना तजुमा, विकास र उपयोगमा जलउपभोक्ताहरूको क्षमता अनुसार नगद वा जनश्रमदानको उपयोग बाट प्राप्त हुने लाभको न्यायोचित बाँडफाँड गरिने;
- २.३. सतह र भूमिगत जल बीचको अन्तरसम्बन्ध समेतलाई ध्यानमा राखी प्रत्येक जलाधार (वाटर बोसन) मा उपलब्ध जल, जमिन र जल लगायतका जलश्रोतहरूबाट अधिकतम आर्थिक, सामाजिक एवम् वातावरणीय लाभ हाँसल हुने गरी एकीकृत जलश्रोत व्यवस्थापन (इन्टिग्रेटेड वाटर म्यानेजमेन्ट) को सिद्धान्त अनुरूप जलश्रोतको विकास र व्यवस्थापन गरिने;
- २.४. जलश्रोत र वातावरणको संरक्षण सुनिश्चित हुने गरी उक्त स्रोतको दिगो उपयोग गरिने तथा अन्तर जलाधार क्षेत्र जल स्थानान्तरण (इन्टर बोसन वाटर ट्रान्स्फर) को हकमा सम्बन्धित सर्वे जलाधार क्षेत्र र अन्य अवस्थामा प्रत्येक जलाधार क्षेत्रलाई समग्रमा ध्यानमा राखी विकास र व्यवस्थापन गरिने;
- २.५. पानीको बाँडफाँड गदा विद्यमान उपयोग र समन्यायिक पहुँचलाई मान्यता दिइने; तथा पानीको प्रभावकारी, विवेकशिल उपयोगको लागि उपभोक्ताहरूको पारस्परिक दायित्व निर्धारण गरिने;
- २.६. भावियमा गरिने जलश्रोत विकास र निमित्त पूर्वाधारहरूको सञ्चालन, संभारको लागि आवश्यक आर्थिक स्रोत जुटाउन तथा पानीको उपयोगमा जिम्मेवारी पुर्ण मितव्यायता कायम गर्न उपयुक्त महसुल, सेवाशुल्क, रोयल्टी, अनुमतिपत्र दस्तुर आदी लगाइने;
- २.७. जलश्रोतको अधिकतम लाभको लागि आयोजना सञ्चालन गदा विद्यमान उपयोगमा प्रातिकूल असर पन भएमा प्रभावित उपभोक्तालाई क्षतिपूर्ति दिलाएर मात्र त्यस्तो आयोजना सञ्चालन गरिने;
- २.८. सावधानक, निजी एवम् सामुदायिक निकायहरू तथा उपभोक्ता समूहहरू जस्ता स्वायत्त निकायहरूलाई संलग्न गराई पानीको वितरण सेवालाई विकेन्द्रीकरणलाई निरन्तरता दिइने; तथा जलवायु परिवर्तनको प्रातिकूल प्रभावलाई समेत ध्यान गर्न सक्ने गरी जलश्रोतको योजना तजुमा, डिजाइन, विकास र व्यवस्थापन गरिने;
- २.९. बाढाँ-पाँहरो तथा खडेरोको जोखिम व्यवस्थापनको लागि सम्बन्धित निकायहरूको पहिचान गरी स्पष्ट जिम्मेवारी तोकिने;
- २.१०. विभिन्न निकायहरू र उपभोक्ताहरू बीच पानीको समन्वयात्मक लेखाजोखा प्रणाली (कोआर्डिनेटेड वाटर एकाउन्टिड सिस्टम) स्थापना गरिने;
- २.११. पानीको बाँडफाँडको सम्बन्धमा उपयुक्त निणय लिनको लागि प्राविधिक एवम् आर्थिक-सामाजिक तथ्यमा आधारित वैज्ञानिक विश्लेषण प्रकृया अपनाइने;

- २.१२. जलश्रोतको व्यवस्थापन सम्बन्धी हरेक तहका निणयमा लैङ्गिक र सामाजिक समावेशी र सहभागितामूलक प्रकृया अपनाइने;
- २.१३. केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सबै सरकारो तहमा जवाफदेहीता र ती तह बीचका स्पष्ट अन्तरसम्बन्ध र जिम्मेवारी सहितको जलश्रोतको विकास र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नेतृत्वको विकास गरिने;
- २.१४. जलश्रोतबाट उल्लेखनीय लाभ हासिल गर्न सम्बन्धित पूवाधार विकासको लागि वित्तिय लगानीको प्रत्याभूत गरिने;
- २.१५. प्रावाधिक, सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणिय पक्षबाट सम्भाव्य अन्तरजलाधार र जलाशययुक्त बहुउद्देश्यीय आयोजनाका कार्यक्रमहरू प्रार्थामकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ;
- २.१६. बहुउद्देश्यीय डाइभसन आयोजनाहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न गरी सम्भव देखिएका आयोजनाहरू कार्यान्वयनमा लागिनेछ;
- २.१७. जलश्रोतका विभिन्न आयोजनाहरूको ममत-सम्भार एवम् पुनस्थापनाका लागि आवश्यक आर्थिक स्रोत परिचालन गर्न सिँचाई विकास कोषको स्थापना गरी कार्यान्वयन गरिनेछ;
- २.१८. जलश्रोत सम्बन्धी बिगतमा बनेका राष्ट्रिय नीति, निदशिकाहरूको प्रभावकारिताको अध्ययन र सो का आधारमा भावी प्रादेशिक योजना बनाइनेछ;
- २.१९. हरेक जिल्लाको जलश्रोत सम्बन्धि आयोजनाहरू अद्यावाधिक गरिनेछ;
- २.२०. देशका आर्थिक, सामाजिक एवम् सांस्कृतिक महत्त्वका नदीनालाहरू तथा अन्य पानीका स्रोतहरू र तालतलैयाहरूको संरक्षण तथा वातावरणीय व्यवस्थापन गर्न काय सञ्चालनमा ल्याइनेछ;
- २.२१. जलवायु अनुकूलन आयोजनाको निमाण, जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, परम्परागत स्रोतको संरक्षण गनुका साथै भूमिगत पानीको पुनःभरणजस्ता कायलाई प्रार्थामकता दिइनेछ;
- २.२२. भौगोभक पानीको दोहनसम्बन्धी प्रभावकारो नियमन व्यवस्था लागु गरिनेछ;
- २.२३. विद्यालय, विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्था समेतको संलग्नतामा अध्ययन तथा अनुसन्धान काय गरिनेछ;
- २.२४. जलस्रोतको उचित व्यवस्थापन गरी सिँचाई, खानेपानी, पानीघट्ट, लघुजलावहृत तथा मनोरञ्जन आदि बहु-उपयोगलाई जोड दिइनेछ साथै जलस्रोत उपयोगमा पर्यावरणीय सन्तुलन (इकोलोजिकल ब्यालेन्स) लाई ध्यान दिइनेछ ।
- २.२५. जलस्रोतको उचित उपयोग तथा व्यवस्थापनका लागी स्थानिय तह तथा संघिय सरकार सँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
- २.२६. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागी जोड दिइनुका साथै सरोकारवाला संघ संस्थासँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
- २.२७. अन्तरप्रदेशिय जलस्रोत सम्बन्धमा संघिय कानूनमा भएको व्यवस्थालाई ओंगकार गरिनेछ ।
- २.२८. जलश्रोतबाटका विभिन्न उपयोगकता हुने भएकोले प्रार्थामकता निधारण गर्न;
- २.२९. जलश्रोतको संस्कृतिक, प्रावाधिक, जैविक, वातावरानय, राजनीतिक, आर्थिक जस्ता आयामहरू विचार गरेर मात्रै कुनै पान निणय लिने;
- २.३०. जलश्रोतको औद्योगिक प्रयोगकोलाग विशेष व्यवस्था मिलाउने,
- २.३१. जलश्रोतको पुनः प्रयोग गरी खेर जान नादई आर्थिक भार घटाउने

२.३२. स्वचालित जल तथा मौसम मापन केन्द्रहरू (automatic hydro meteorological telemetric facilities) स्तपना गरी त्यसबाट real time data प्रयोग गरी आयोजनाहरूमा उचित प्रयोगमा ल्याउने, early warning system को विकास गर्न

३. विषयगत नीति :

३.१. सिंचाइ :

- ३.१.१. कृषि विकास रणनीतिका लक्ष्यहरू पूरा गर्न उद्देश्य सहित बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यक कार्यक्रमहरू प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ साथै सिंचित क्षेत्रबाट पानी निकासको उचित व्यवस्था मिलाउने कार्यलाई जोड दिइनेछ ।
- ३.१.२. सतह सिंचाइ नभएका तथा भूमिगत सिंचाइ सम्भाव्य भएका स्थानहरूमा स्यालो तथा डिप ट्युबेलका कार्यक्रमहरू प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ र सतह सिंचाइबाट वर्षभरि सिंचाइ हुन नसक्ने क्षेत्रमा भूमिगत सिंचाइको उपयोग (कड्जडिटभ युज) लाई समेत बढावा दिइनेछ;
- ३.१.३. पहाडी भू-भागमा अवस्थित टारहरूमा व्यावसायिक कृषिलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि सौर ऊर्जा एवम् अन्य प्रविधिको आधारित लिफ्ट सिंचाइ प्रणालीको विकासलाई जोड दिइनेछ;
- ३.१.४. आकाशे पानी सञ्चालन, भण्डारण (रेन वाटर हाभस्टिड) तथा प्रभावकारी उपयोग प्रविधिको विस्तार गर्दा सीमान्त कृषिभूमि, चरन क्षेत्र एवम् पानीको न्यून स्रोत भएका क्षेत्रमा थोपा, फोहोरा, आकाशे पानी सञ्चालनलगायत खुला र प्लास्टिक पोखरी व्यवस्थापनका साथै तराई-मधेसमा रहेका तालतलैयाको सुदृढीकरण गरी उपयुक्त सिंचाइ सुविधा पुऱ्याइनेछ;
- ३.१.५. सिमसार क्षेत्र, इनार, कुवा, तालतलैया आदिको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- ३.१.६. सिंचाइ प्रणालीको दक्षतापूर्ण उपयोग एवम् जनसहभागितामूलक व्यवस्थापनमा जोड दिँदै सिंचाइ प्रणालीको सम्पूर्ण कमान्ड क्षेत्रमा सिंचाइ सुविधा पुऱ्याइनेछ;
- ३.१.७. साना तथा मझौला प्रणालीहरूमा कृषक उपभोक्ताको एकिकृत आर्थिक विकासका लागि सिंचाइ सहकारीको अवधारणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ; त्यसैगरी ठूला तथा बृहत् सिंचाइ प्रणालीहरूमा स्वशासित सिंचाइ व्यवस्थापन समितिमाफत सिंचाइ प्रणालीको व्यवस्थापन गरिनेछ;
- ३.१.८. सिंचाइ योजनाहरूको छनोट एवम् कार्यान्वयन समन्वयायक ढङ्गले सीमान्तकृत वगलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने गरी गरिनेछ;
- ३.१.९. सिंचाइमा जलवायु परिवर्तनबाट हुनसक्ने प्रभावको अध्ययन गरी सोहीअनुरूप प्रणालीहरूको डिजाइन एवम् सञ्चालनमा आवश्यक सुधार गर्दा लाग्नेछ;
- ३.१.१०. भूमिगत जलस्रोत सम्भावित स्रोतको अभिलेख अद्यावधिक गरिनेछ;

३.२. जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन :

- ३.२.१. प्रभावित क्षेत्र व्यवस्थापनको लागि संस्थागत विकास एवम् सामुदायिक सचेतना शिक्षा

- ३.२.२. नदी विशेष नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन प्र गुर्योजना तयार गरी कार्यान्वयन
 । ;
- ३.२.३. तन्त्र प्र क्षेत्रमा हुने डुबान समस्यालाई समाधान गर्न आवश्यक कार्यक्रम
 च । ;
- ३.२.४. नदी नियन्त्रणबाट उकासएको । ;
- ३.२.५. । । छे । । रूप । के) प्र ।
 क (म) र क्षेत्र (हजाड एरिया) । प्रकोप नियन्त्रण
 प्र । ;
- ३.२.६. स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोतसाधनको प्रयोग गरी प्रकोप न्यूनीकरण तथा राहत
 वितरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ;
- ३.२.७. जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रणका लागि निमित्त संरचनाहरूको उचित मर्मतसम्भार गरी
 । । ;
- ३.२.८. -भागमा पाँहरोको प्रकोप न्यूनीकरण तथा व र श क
 ।
- ३.२.९. नदी किनाराका वस्तीहरूमा जोखिम न्यूनीकरणका लागि ।
 न । ढाँ पूव सूचना प्रणालीको जडान तथा भएका संरचनालाई
 प्रभावकारी बनाउन जोड दिइनेछ ।

३.३. खानेपानी तथा सरसफाइ :

- ३.३.१. , र च म न र तजुमा गरिनेछ;
- ३.३.२. । म न र स्तरोन्नात गरिनेछ;
- ३.३.३. खानेपानी तथा ढलसम्बन्धी महसुल निधारण प्राक्रियालाई पारमाजन गरि य
 प्रदेशमा एकरूपता ल्याइनेछ;
- ३.३.४. सुख्खाग्रस्त क्षेत्रको पाँहचान गरी बृहत् पम्पिड आयोजना सञ्चालन गरिनेछ;
- ३.३.५. - मधेस तथा भावर क्षेत्रमा खानेपानी आपूर्तका लागि ठूला नदीहरूबाट
 थोकपानी आपूर्त प्रणालीको अध्ययन गरी उपयुक्त आयोजनाहरू सुरु गरिनेछ;
- ३.३.६. , , को व्यवस्थालाई । न
 । ;
- ३.३.७. च र म न । ;
- ३.३.८. । र , संस्था र मानिसको आवागमन बढाउने स्थानहरूमा सावजनक
 । । ;
- ३.३.९. ग्रामीण सहरा तथा अधसहरा क्षेत्रको खानेपानी सेवा सुनिश्चितताको लागि जलाशययुक्त
 खानेपानी आयोजनाहरूको अध्ययन गरी कार्यान्वयनमा ल्या । ;
- ३.३.१०. ग्राहस्थ प्रयोजनको लागि पानीको विवेकशील प्रयोगको निमित्त जनचेतना
 अभिवृद्धि गरिनेछ;
- ३.३.११. - पानी सञ्चालन र प्रयोगको लागि कार्यक्रम ल्याइनेछ;

- ३.३.१२. आसानकलगायत खानेपानीसँग सम्बन्धित अन्य समस्या समाधान गनका लागि
लेखनीय रूपमा प्रस्ताव दिनु ;
- ३.३.१३. खानेपानी स्रोतहरूको आभिलेख अद्यावधिक गर्नु ;
- ३.३.१४. प्रशासनिक, प्रशोधन, निगरानी, तथा प्रशोधन आयोजनाहरूको अध्ययन गरी निमाण काय प्रारम्भ गोरनेछ;
- ३.३.१५. नदाको स्वच्छता र संरक्षणको लागि विकेन्द्रित ढल प्रशोधन प्रस्ताव दिनु ;
- ३.३.१६. खस क्षेत्रमा सिस्मोसुरक्षा, पानी सङ्कलन केन्द्र
नगरी ;
- ३.३.१७. सिमान्तकृत बग तथा समुदायलाई प्राथमिकता दिई खानेपानी सुविधा पुयाइनेछ ।

३.४. उजा :

- ३.४.१. जलाशययुक्त जलावद्युत् उत्पादनलाई प्राथमिकतामा राखी
बिना ;
- ३.४.२. प्रस्तावित जलावद्युत् परियोजनाहरूमा स्थानीय समुदायहरूलाई सेयर लगानी गन
अवसर उपलब्ध गराउने व्यवस्था अवलम्बन गोरनेछ;
- ३.४.३. निजी लगानी बढाउन विद्युत् खरिददर पुनरावलोकनका साथै पाँकड तथा
आयोजनाहरूका लागि समेत विद्युत् खरिददर निधारण गोरनेछ;
- ३.४.४. निजी क्षेत्रलाई सहजीकरण गन र सरकारी सेवा छिटो छारतो रूपमा उपलब्ध गराउन
आवश्यक संयन्त्र निमाण गोरनेछ;
- ३.४.५. अन्तरप्रदेशीय प्रसारण लाइनहरूको अध्ययन र संरक्षण
दिनु ;
- ३.४.६. प्रस्तावित लाइन निमाणमा निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गन आवश्यक विधि तयार गरी
दिनु ;
- ३.४.७. विद्युत् उत्पादनलाई विद्युत् वितरणसँग जोड्न आन्तरिक प्रसारण लाइनको
निमाणलाई तीव्रता दिइनेछ;
- ३.४.८. ग्रामीण विद्युतीकरणलाई विस्तार गरी आर्थिक क्रियाकलापसँग आबद्ध गोरनेछ;
- ३.४.९. विद्युत् चुहावट नियन्त्रण गन आवश्यक परिमाणमा एवम् प्राविधिक तथा
प्रस्तावित रूपमा दिनु ;
- ३.४.१०. सघन सहरा क्षेत्रमा भूमिगत वितरण लाइनको निमाण काय अगाडि बढाइनेछ;
- ३.४.११. स्मार्ट मिटर तथा स्मार्ट ग्रिडको अवधारणालाई क्रमिक रूपमा लागु गर्दा लागनेछ;
- ३.४.१२. विद्युत् तन्त्र, विद्युत् प्रसारण, विद्युत् वितरण कम्पनी तथा विद्युत्
व्यापार कम्पनीको स्थापना गरी काय अगाडि बढाइनेछ;
- ३.४.१३. विद्युत् निधारण, विद्युतीय उपयोगसम्बन्धी जनचेतना, क्ष
मापदण्ड निधारणजस्ता काय गरी उपयोग प्रणालीमा ऊर्जा क्षमता दिनु ;
- ३.४.१४. ग्रामीण क्षेत्रमा साना तथा लघु जलावद्युत् आयोजना जैविक ग्यास सुधारएको पानी घट्ट
सौर उजा प्रणाली वायु उजा आदको विकास तथा केन्द्रिय ग्रिडको विस्तार गरी ग्रामीण
स्तरमा उजा खपतको क्षमता वृद्धिको लागि क्रियाकलापहरू एकिकृत
दिनु ;
- ३.४.१५. (१०० मि) -साना ग्रामीण उजा प्रणालीहरूलाई मझौला (१०० मि)
द्वि-परिचालित (१०० मि) द्वि-परिचालित

३.४.१६. । त ।

३.४.१७. । त ।

३.४.१८. मैत्री ग्रामीण उजा प्राविधको विकासमा जोड दिइनेछ ।

४. विवध :

४.१. यो जलश्रोत नीत कायान्वयन गन आवश्यक कानूनी संरचनाहरू तयार पारने छ;

४.२. श्र । प्रत । ;

४.३. यस नीतले नसमेटएको र संघीय नीतसंग बाझिएका विषयवस्तु संघिय श्र ।

;

४.४. प्र र श्र , , संस्थागत व्यवस्था, जनशक्तिको व्यवस्था नभए सम्म , संस्थागत व्यवस्था र जनशक्ति परिचालन गरौ यस नीत अनुसार सम्पादन गनु पन नियमन र व्यवस्थापनका कायहरू सम्पादन गरने छ;